

მისი უწმიდესობა

კ ი რ ი ო ნ ი

უნეტარესი და უკეთილმსახურესი კათალიკოზ-პატრიარქი ყოვლისა
საქართველოსა



თბილისი

სტამბა „სორაპანი“

ქვნსა ოგ – სა, ქრისტესით ცშიზ წ.

მისი უწმინდესობა კირიონი

პატრიარქის კირიონის მამა მღვდ. იერონიმე სამაგლიშვილი მსახურებდა მთიულეთში და თავის ღვაწლით დიდი ამაგი დასდო ოსთა გვარ-ტომს, რომელთა შორის შეიტანა ქრისტიანული სიყვარული. 10 ნოემბერს 1855 წელს მას დაებადა ვაჟი, რომელსაც დაარქვა გიორგი, სახელი ძლევამოსილის და საქართველოს მფარველის წმ. გიორგისა, და მით თითქო წინასწარ აღნიშნა, რომ ახალ-დაბადებული ყრმაც სამშობლოს საყდრის განთავისუფლებისათვის თავის თავზე გადიტანს ისეთსავე ტანჯვა-წამებას, როგორც გადაიტანა ქრისტეს დიდებისათვის მისმა სეხნიამ წმ. გიორგიმ. სიღარიბეში მყოფმა მოძღვარმა თავისი 7-8 წლის შვილი მიაბარა სასულიერო სასწავლებელში, რომელიც გიორგიმ დაასრულა 1876 წელს პირველ მოწაფეთაგანმა. კიევის სასულ. აკადემიის დასრულების შემდეგ 1880 წ. გიორგი სამაგლიშვილი ოდესის სემინარიის ინსპექტორის თანაშემწედ დაინიშნა. 1883 წელს სამშობლოში დაბრუნდა და თელავის სასულიერო სასწავლებელში გამწესდა. შემდეგ მსახურებდა გორისა, ქუთაისისა და ტფილისის სასულ. სასწავლებლებში და აგრეთვე აქაურ ქალთა საეპარქიო სასწავლებელში. ცოლ-შვილის სიკვდილის შემდეგ 1896 წ. აღიკვეცა ბერად და ჩააბარა ქვაბთახევის მონასტრის წინამძღვრობა. 1898 წ. აკურთხეს ეპისკოპოსად ალავერდის კათედრაზე, 1901 წ. გორის ეპისკოპოსად დაინიშნეს.

ცხოვრებაში გამოსვლისთანავე კირიონი მთელ თავის ძალღონეს ანდომებდა სამშობლოში ეკლესიის წარსულის კვლევა ძიებას და ზრუნავდა მის აყვავებისათვის. 1901 წლიდან იწყება ეპ. კირიონის არაჩვეულებრივი დევნა რუსის სასულიერო მთავრობის მიერ, ადგილიდან ადგილზე გადაყვანა და შევიწროვება. ეპ. კირიონს 1902 წ. კამენეც-პოდოლის ეპარქიაში გზავნიან, აქედან 1903 წელს ხერსონში, 1904 წ. ორიოლის ეპარქიაში, ხოლო 1907 წ. 27 იანვარს კვალვ ცივ რუსეთში-კოვნოს ეპარქიაში ისტუმრებენ, საიდანაც ზამთარში 1908 წ. სულ მთლად ითხოვენ უეპარქიოდ. აქედან ეპ. კირიონის ნამდვილი წამება იწყება.

პირველად უადგილოდ დატოვებული ეპისკოპოზი ჟანდარმერმების თანხლებით კურიახის მონასტერში (ხარკოვის გუბერნია) გაგზავნეს. აქედან იანვარში ავადმყოფი ეპისკოპოზი ჟანდარმებმა მოსკოვის გზით სანაქსარის უდაბნოში მიიყვანეს, აქ იგი ცივ-ნოტიო ოთახში მოათავსეს და გადაცმული პოლიციელნი მიუჩინეს თვალყურის საგდებლად.

რუსეთის თვითმპყრობელ მთავრობას ეპ. კირიონი ნიშანში ჰყავდა ამოღებული და არავითარ ცილისწამებას არ ერიდებოდა მის დასალუპავად და საქართველოს ექზარხოს ნიკონის მკვლელობაში მონაწილეობაც კი დასწამეს. ამგვარმა ცილისწამებამ, როგორც საქართველო, ისე დემოკრატიული ნაწილი რუსეთის საზოგადოებისა აღაშფოთა. როდესაც ამ ცილისწამების შესახებ პრესის წარმომადგენელნი ევ. გეგეჰკორს (მაშინ სახელმწიფო სათათაბიროს დეპუტატად იყო) შეეკითხნენ, მან უპასუხა: "ეს ველური და შეუსაბამო ბრალდებაა. ბრწყინვალე პიროვნება ეპისკოპოს კირიონისა მის მტერთა მოსვენებას არ აძლევს მის სახელს რომ ჩირქი მოსცხონ, საშუალებას არ ზოგავენ. ეპ. კირიონი ქართველ სამღვდელოებაში თვალსაჩინო პიროვნებაა, ერთი საუკეთესო მეზრძოლთაგანია ავტოკეფალიისათვის, რასაც სინოდშიაც გაბედულად იცავდა; ყველა ამას მთავრობა ვერ დასთმობდა და დევნა გამოუცხადა"... ამ დევნამ ისეთი მწვავე ხასიათი მიიღო, რომ ბელგეთიდან

"ადამიანის უფლებების დაცვის ლიგის" თავმჯდომარემ, დეპუტატმა ჟორჟ ლორანმა ბრიუსელიდან 10 მარტს 1909 წელს ყოფილ სახელმწიფო სათათბიროს თავმჯდომარე ხომიაკოვს სთხოვა დაეცვა ეპ. კირიონის პიროვნება წამებისგან, მაგრამ ვერც საზღვარგარეთის და ვერც შინაურმა გამოსარჩლებამ ვერ შეუძლურებუქა ეპ. კირიონს ტანჯვა.

სანაქსარის უდაბნოდან ხერსოვნეთის მონასტერში გაგზავნეს, სადაც 1905 წლამდე დაყო.

უკუღმართმა პირობებმა და დევნა-წამებამ ეპ. კირიონის ენერგია ვერ გასტეხა, სამშობლოს სიყვარული გულიდგან ვერ ამოუშალა. თვის გვარ ტომს მოწყვეტილმა მეცნიერულ კვლევა ძიებას მიჰყო ხელი.

1915 წელს ეპის. კირიონს ეპარქიის მმართველობის უფლება დაუბრუნეს და პოლოცკის და ვიტებსკის ეპარქია ჩააბარეს, სადაც ამ უკანასკნელ თვემდე მსახურებდა. მაგრამ სამშობლოს ნახვის ნება მაინც არ ჰქონდა.

ეპ. კირიონი ერთ უხვ ქველმოქმედად ითვლება. მისი დახმარებით მრავალ ქართველ ყმაწვილს მიუღია უმაღლესი სწავლა, როგორც რუსეთში, ისე საზღვარგარეთ.

მრავალ-წლობით შეძენილი თვისი ძვირფასი ნუმიზმატიური კოლექცია და წიგნსაცავი ეპ. კირიონმა ქართულ საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებას შესწირა, ამას გარდა, სოფ. ქვემო-ნიქოზის "კირიონის სახელობის სამკითხველოსაც" წიგნები ბევრი შესწირა. პეტროგრადის სასულიერო აკადემიაშიც ეპ. კირიონის შეწირულობით ქართულ ბიბლიოთეკას თვალსაჩინო ადგილი უჭირავს.

სამშობლოში მყოფობისას ჩინებულად მოაწყო საეკლესიო მუზეუმი, გაამშვენიერა შუამთა, ალავერდი, ნგრევისსაგან იხსნა არა ერთი ძეგლი. სინოდის წინასწარ კრებაზე უშიშრად იცავდა საქართველოს ავტოკეფალიას.

ჩვენი პატრიარქი კირიონი, ვიმეორებ, ცნობილია არა მარტო ტანჯვა-წამებით, არამედ მეცნიერებითაც. ამ მხრივ მას დიდ პატივით ეპყრობიან როგორც ჩვენი მემამულე უდროოდ დაღუპული თამარაშვილი, ისე ბევრი სხვა სწავლულეები. სხვათა შორის პროფ. გლუბოკოვსკიმ "ღმრთისმეტყველების ენციკლოპედიაში" კირიონს უძღვნა რამდენიმე კაბადონი. (ზოგი რამ ამ წერილისთვის ამოვიღეთ "სახ. საქმიდამ" №55, ორიოდე მუხლი აგრეთვე ჩვენდამი მომართულ ვას. პატარაშვილის წერილიდამ ეპიგრაფით: "ბავშვმაც-კი იცის ვინ არის კაკო").

ვურთავ აქვე ჩვენს წერილს "ორი კირიონი", რომელიც დავბეჭდეთ გაზ. "საქართველოს" №65-ში.

ორი კირიონი

პირველი ეკურთხა საქართველოს კათალიკოსად 575 წელს.

მტკიცე ხასიათის კაცი იყო, მტკიცე რწმენისა, სამშობლოს კეთილდღეობისთვის თავდადებული.

მის კურთხევით მამადმთავრად საქართველოს საყდრის საჭე ხელში ჩაუვარდა ისეთ დიდებულ კაცს, რომელიც, რაგინდ დიდი ქარიშხალი ამოვარდნილიყო, თავის ხომალდს უვნებლად გამოატარებდა სცილლასა და ხარიბდას შუა, შემუსვრელ კონცხებს არ დააწყვეტებდა მას. თუ არ ეს დიდნიჭიერი წინამძღოლი და ხელოვანი მეხომალდე, ვინ იცის, რა დაემერთებოდა არა თუ საქართველოს საყდარს, არამედ ჩვენის სამშობლოს მომავალსაც!..

ქიშპობა ბერძენთა და სპარსთა შორის დაპყრობისათვის სომხეთისა დასრულდა 433 წელს სომხეთის მეფობის მოსპობითა და მის გაყოფით სპარსთა და ბერძენთა შორის.

ამის შემდეგ გაჩაღდა ბრძოლა თვით სომეხთ სარწმუნოების გამოც.

სომხები ერთმორწმუნენი იყვნენ ბერძნებისა და ქართველების. ბერძნებს სურდათ ასეთებად დარჩენილიყვნენ კვლავაც, სპარსელები კი მოწადინებულ იყვნენ როგორმე გამოეცალკევათ სომხები ბერძნებისგან. 451 წელს ქალკიდონის კრება გაიმართა. თან საქრისტიანოში გამრავლდა სხვა და სხვა მწვალებლობა. ყაენი ფირუზ (457-481) წინადადებას აძლევდა სომხებს, ან ნესტორის მწვალებლობა მიიღეთ ან იაკობიტთაო, თუ არა და მწირობა არ აგშორდებათო. იძულებულ იყვნენ განდგომოდნენ ქართველ-ბერძნებს და იაკობიტთა სწავლაზე მიქცეულიყვნენ.

ამის შემდეგ მათ შეღავათით ეპყრობოდნენ სპარსთა დესპოტები, ხოლო ქართველებს, რომელნიც ბერძნებთან ერთად იყვნენ, სისასტიკეს არ აკლებდნენ. ერთხანს ქართველებს მეფის არჩევაც აუკრძალეს, მაგრამ ეს დასრულდა ქართველების გამარჯვებით: სპარსეთის ამბოხება შეიქმნა მიზეზად კეისარს დაეთანხმა მის მიერ დავალებული ყაენი ქართველებისთვის მიეცა ნება ამოერჩიათ თავისთვის მეფედ გურამ ბაგრატიონი [ჩვენით 590 წელს].

სწორედ ამ დროს მაკურთხევლობად მეფურივე კაცი კირიონი, რომელიც , ჩვენის ფიქრით, უნდა ყოფილიყო უმთავრესი მოქმედი თვით გაუქმებულ მეფობის აღდგენის საქმეში.

სომხის კათოლიკოსებს სურდათ კირიონის გადაბირება, მაგრამ იგი ურყევად იდგა და უპასუხებდა მათ: ჩვენ ვერ გავეყრებითო იმ მსოფლიო საყდარს, რომელიც სუფევსო საბერძნეთს, რომს, იერუსალიმს, ანტიოქიას, თქვენ უღალატეთო წმიდა სარწმუნოებას, რომელიც წინად საერთო გვქონდაო. ჩვენს საკათალიკოზოში 35 ეპისკოპოსიაო და ყველამ აღვიარეთო ქალკადონის კრების დადგენილებანი.

კირიონს, როგორც ჩანს, არ სურდა მიჰკედლებოდა აღმოსავლეთის დახავსებულობას, არამედ იგი ეტრფოდა ელინ-რომაელთა ძველადგანვე წარჩინებულ კულტურას და მათთან იჭერდა საქმეს. ერთი კითხვის გადასაწყვეტად მან პაპ გრიგოლ I-საც მიჰმართა და მისგან მიიღო შესაფერი პასუხი 596 წელს [თამარაშ. ისტორია კათოლ., 26] თვის სამწყსოს ისე უვლიდა, როგორც ერთგული დედა შვილებს. სომხების კათალიკოსებს სურდათ გაეტაცნათ ცურტავის საეპისკოპოსო, მაგრამ კირიონმა შემოიძტვიცა და შემოიძაგრა.

ქართველ სომეხთა ბრძოლა დასრულდა მით, რომ სომეხების კათალიკოს აბრამს გასცა ასეთი არა ქრისტიანული ბრძანება: "ამიერდგან აღარა გქონდეთ ერთობა ქართველებთან, არც ლოცვაში, არც ჭამა-სმაში, არც მეგობრობაში, არც ყრმათა აღზრდაში, აღარც წახვიდეთ მოსალოცად მცხეთისა და მანგლისის ჯვარისა, აღარც შემოუშვათ ისინი ჩვენს ეკლესიებში. მათთან შექორწინებისაგან განეყენებით, ნება გეძლევათ მათთან ვერა ივაჭროთ, ვით ურიებთან".

ამანაც ვერა დააკლო-რა საქართველოს, პირიქით, კირიონის ნათელ პიროვნებას აუარებელ მტრებთან ბრძოლამ უმეტესი სიყვარული და პატივი მოუპოვა აღმოსავლეთ-დასავლეთში მან შეჰქმნა ის ერთობა, რომელზედაც თანდათან აღმოსცენდა საქართველოს ცნობილი ძლიერი სასულიერო და სახორციელო კულტურა, დამყარებული ისეთ დედაბოძზე, ვით გრიგოლ ხანძთელი, მიქელ მოდრეკილი, ეფვთიმე და გიორგი მთაწმინდელები, იოანე შავშელი, შოთა რუსთაველი, არსენი ბულმასიმიძე და სხ.

ამნაირვე სიმტკიცის ხასიათისაა მისი ყოვლად უსამღვდელოესობა ეპისკოპოსი კირიონი.

მას უფრო ძნელი დრო შეხვდა ვიდრე პირველ კირიონს.

პირველ ჟამს ეკლესია თავიანთი იყო. 35 მაკურთხეველი ჰყვანდა, თავისუფალი იყო, ყველასაგან პატივცემული.

ყველა ამისგან ახლა შერჩა მას მხოლოდ ორიოდ მაკურთხეველი და დანგრეულ-გაოხრებული საყდრები, მტირალი ქურმუხი, მწუხარე ნეკრესი, ჭერემი, ანანური, სამთავისი, წილკანი, ატენი, იკორთა, ურბნისი, რუისი, კუმურდო, ზარზმა, გელათი, ონი, ცაგერი, ცაიში, ბეღია, სუხუმი, შემოქმედი, ტბეთი, ხახული, საფარა და მრ. სხვა წმ. ადგილები საცა ოდესმე ქართულ სკოლებს სინათლე შეჰქონდათ სიბნელეში.

საჭირო შეიქმნა ზრუნვა დედა-ქალაქ მცხეთას დაჰბრუნებოდა ის, რაც მას ეკუთვნოდა საუკუნოობით და რაც შარავანდედით შეჰმოსავდა ქართველთა საყდარს, ნგრევა-ოხრებისაგან გადაარჩენდა ხელოვნების მხრივ მრავალ საკვირველ ძეგლს და დაღუპვისაგან იხსნიდა მრავალ უძვირფასეს სამწერლო ნაშთს წიგნს. ეს ზრუნვა-გარჯა კირიონს ჩამოერთო არსებულ წეს-წყობილების მტრობად, ხოლო მტრობამ ხომ დანდობა აღარ იცის. ერთად მომუშავენი საეკლესიო მუზეუმში გაგვყარეს. ის გადაასახლეს, აუტანელი მწირობა აგემეს და კაცის კვლაც კი კინაღამ დასწამეს. ჩვენ კვლავ ერთად შევიყირენით, მაგრამ... "ისტორიჩესკი ვესტნიკის" ფურცლებზე.

ბ-ნ ა. მოშჩანსკიმ, რომელმაც პირად ჩემგან და ჩემ ნაწერებიდამ მრავალნაირად ისარგებლა ხსენებულ ჟურნალში (№3, 1911, გვ. 1046-8), გამოაცხადა: "სიონის მუზეუმი ბევრნაირად დავალებულია ეპისკ. კირიონისაგან, რომელსაც არა-სასიამო სახელი გაეთქვა ეგზარხოსის ნიკონის მოკვლის საქმით. იგი იყო დიდი მოყვარე და მცოდნე საეკლესიო სიძველეებისა, ბეჯითად აგროვებდა მათ ყველა ქართ. ეკლესიებიდამ და უგზავნიდა სიონის მუზეუმს. მცხეთის საკრებულოს მღვდელი მწარედ შემოგვჩიოდა ამ ეპ. კირიონზედ მისთვის, რომ მან ამ ეკლესიიდან გამოიტანაო ძველი გარდამოხსნა და წარაგზავნაო ტფილისს. იქ, მართლაც ჩვენ ვნახეთ ის გარდამოხსნა. მაგიერად ბ-ნი

ჯანაშვილი კირიონს იგონებს დანანებით (ვსკომინაეტ ნე ბეზ სოჟალენია). ყველას, როგორც სჩანს, ვერ ესათნოები..."

ყველა ესეთი გადაკვრ-გადმოკვრა რომ იოტის ოდენადაც მართალი ყოფილიყო, არა თუ "ნიკონის მოკვლის საქმით არა-სასიამოვნოდ ცნობილ კირიონს", არამედ მის "დანანებით" მომგონებელ ჯანაშვილსაც სახრჩობელა თუ ციმბირი არ ასცდებოდათ. მაგრამ რახან ტყუილს მუდამ მოკლე ფეხები აქვს, ამიტომ კირიონს ხანგრძლივ ტანჯვის შემდეგ მტანჯველებისაგანვე ეღირსა ჩინებული კათედრები, მაგრამ არა მის საყვარელ სამშობლოში, საცა მას შეეძლო აუარებელი სარგებლობის მოტანა ღვიძლ მოძმეთათვის, არამედ შიდა რუსეთში...

აწ უკვე აღსრულდა ქართველი ხალხის მოლოდინი, დღეს უკვე მცხეთის სამამასმთავრო ტახტს ამშვენებს მისი უწმიდესობა კირიონი, უნეტარესი და უკეთილმსახურესი კათალიკოს-პატრიარქი ყოვლისა საქართველოსა. ვისურვოთ წარემართოს ჩვენს პატრიარქს საშარავანდელოდ სვეტიცხოველისა, რომლის წიაღში ეპ. ანტონის სამაგალითო თაოსნობით ჩვენ განვიცადეთ 12 მარტის აკტის ძლიერება, დიდის საყდრისა, რომლის ფრთეთა ქვეშე საუკუნეთა განმავლობაში გამოიზარდა "ერი გულადი, პურადი, მეზრძოლი შავის ბედისა", ერი, რომელსაც "შავთა დროთ ვერ შეუცვალეს გული ანდამატისა" და რომელიც დღესაც, როგორც მარადის, "იგივ მხნეა, იგივ მღერალი, მოყვარე თავის მიწისა".

იყავნ ჩვენ შორის ძმობა, სიყვარული, დაუძინებელი რუდუნება არა კლერიკალობის გაღვიებისთვის, არამედ ქართველ ნიჭიერ ერის საერთო აღორძინებისა და დიდებისთვის.